

Yoshlar tarbiyasida milliy qadriyatlarning o‘rni

Mahnuna Akmaljon qizi Anvarova

Ilmiy rahbar: Azizbek Hamidjonovich Qaraboyev

Namangan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqola globallashuv va axborot asrining shiddatli rivojlanishi sharoitida yosh avlod tarbiyasida milliy qadriyatlarning o‘rni va ahamiyatini tahlil qiladi. Unda milliy qadriyatlarning mohiyati, ularning yoshlar ongi va qalbida mustahkam o‘rin egallashi zarurati, globallashuvning qadriyatlar tizimiga ta’siri hamda bu ikki omilning uyg‘unligini ta’minlash mexanizmlari yoritilgan. Maqolada oila, ta’lim muassasalari, mahalla va davlat siyosati doirasida milliy qadriyatlarni yoshlarga singdirish yo‘llari ko‘rib chiqilib, o‘zlikni anglash, vatanparvarlik, insonparvarlik kabi sifatlarni rivojlantirishda milliy merosning ustuvorligi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: yoshlar tarbiyasi, milliy qadriyatlar, globallashuv, o‘zlikni anglash, vatanparvarlik, ma’naviy tarbiya, oila, mahalla, ta’lim, integratsiya

The role of national values in the upbringing of youth

Mahnuna Akmaljon kizi Anvarova

Scientific supervisor: Azizbek Hamidjonovich Qaraboyev

Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes the role and significance of national values in the upbringing of the younger generation amidst the rapid development of globalization and the information age. It elucidates the essence of national values, the necessity for them to firmly embed in the minds and hearts of young people, the impact of globalization on the value system, and the mechanisms for ensuring the harmonious integration of these two factors. The article explores ways to instill national values in youth within the frameworks of family, educational institutions, community, and state policy, substantiating the priority of national heritage in developing qualities such as self-awareness, patriotism, and humanism.

Keywords: youth upbringing, national values, globalization, self-awareness, patriotism, spiritual education, family, community, education, integration

Har qanday jamiyatning kelajagi uning yosh avlodi qanday tarbiya topishi, qanday qadriyatlar ruhida voyaga yetishi bilan belgilanadi. Bugungi globallashuv va axborot

texnologiyalari shiddat bilan rivojlanayotgan davrda yoshlar tarbiyasida milliy qadriyatlarning o'rni beqiyosdir. Axborot oqimining tezlashishi, madaniyatlararo o'zaro ta'sirning kuchayishi yoshlar ongiga turli xil g'oyalar va qadriyatlarni olib kirmoqda. Bunday sharoitda o'z milliy ildizlariga mustahkam bog'langan, o'zligini anglagan, Vataniga sodiq va umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qiluvchi shaxslarni tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy qadriyatlarning yoshlar tarbiyasiga uyg'un tarzda singdirilishi nafaqat ularning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlaydi, balki davlat va jamiyat taraqqiyotining mustahkam poydevori bo'lib xizmat qiladi.

Milliy qadriyatlar - bu uzoq tarixiy davrlar mobaynida shakllangan, ajdodlardan avlodlarga o'tib kelayotgan, xalqning ruhiy olami, turmush tarzi, urf-odatlar, an'analar, tili, diniy e'tiqodlari, madaniyati va san'atini o'zida mujassam etgan umumiy birlikdir. Bularga vatanparvarlik, insonparvarlik, mehnatsevarlik, halollik, adolatparvarlik, mehr-oqibat, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, oilaga sadoqat, mahalla-ko'yg'a daxldorlik hissi, mehmondo'stlik, sabr-qanoat kabi xususiyatlar kiradi. Ushbu qadriyatlar har bir shaxsning shaxs sifatida shakllanishida, uning dunyoqarashi, xulq-atvori va jamiyatlardagi mavqei belgilashda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Ular xalqning o'zligini saqlash, milliy g'ururni rivojlantirish va kelajak avlodlarga boy merosni yetkazishda muhim vosita hisoblanadi. Yoshlar ta'lim-tarbiyasi har qanday jamiyat taraqqiyotida, kelajak avlodlar ongi va qadriyatlarini shakllantirishda tamal toshi hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan yosh avlod tarbiyasida milliy qadriyatlarning o'rni katta. Milliy qadriyatlarimiz yoshlarning ma'naviy-axloqiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga yo'l ko'rsatuvchi, ularda o'zlikni anglash, o'z jamiyati va merosiga daxldorlik, mas'uliyat tuyg'ularini singdiruvchi kompas bo'lib xizmat qiladi. Milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va ularga yetkazish yoshlarni zamonaviy dunyo murakkabliklarida o'z madaniy o'ziga xosligining mohiyatiga asoslanib borish uchun zarur vositalar bilan jihozlashda muhim ahamiyatga ega. Bu qadriyatlarni ta'lim tarbiya tizimiga singdirish orqali biz nafaqat ajdodlarimizning an'analarini e'zozlash, balki yoshlarni jamiyatimiz kelajagini shakllantirishning faol ishtirokchisi bo'lishga tayyorlaymiz. Birlik, hurmat, bag'rikenglik va yaxlitlik g'oyalarini o'zida mujassam etgan milliy qadriyatlarimiz yoshlarning o'z fe'l-atvorini shakllantirish, ular duch kelishi mumkin bo'lgan axloqiy ikkilanishlarni engish uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi. Ularning madaniy merosi va merosi haqida tushunchaga ega bo'lish orqali biz yoshlarga o'z o'tmishining boyligini qadrlash va barkamol va inklyuziv kelajak sari harakat qilish imkoniyatini beramiz. Ta'lim millat kelajagini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi va bu o'zgarishlarning zahirida jamiyatni belgilab beruvchi asosiy qadriyatlar va an'analar yotadi. Yoshlar tarbiyasi sharoitida milliy qadriyatlarni yetkazish va asrab-avaylash mas'uliyatli, odob-axloqli, madaniyatli shaxslarni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy qadriyatlarimiz nafaqat madaniy o'zligimizni aks ettiruvchi, balki yoshlarning

ma'naviy-axloqiy kompasini shakllantiradigan, ularda g'urur, hurmat va o'z merosiga sadoqat tuyg'ularini shakllantiradigan yetakchi tamoyil bo'lib xizmat qiladi. Milliy qadriyatlarimiz jamiyatimiz asosini tashkil etuvchi e'tiqod, urf-odat va ideallarni o'zida mujassam etgan. Ushbu qadriyatlarni ta'lim tizimiga kiritish orqali biz yosh avlodda ularning ildizlari, tarixi va jamoaviy o'ziga xosligini chuqur qadrlash tuyg'usini singdiramiz. Milliy qadriyatlarni o'rganish va singdirish orqali yoshlarda milliy o'zlikni anglash va umumiy maqsadni ko'zda tutuvchi mustahkam tuyg'ularni uyg'otuvchi, o'ziga tegishlilik, birdamlik va madaniy davomiylik tuyg'ulari shakllanadi. Qolaversa, milliy qadriyatlarimiz yoshlarga zamonaviy hayot murakkabliklarida yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi ma'naviy kompas vazifasini o'taydi. Yoshlar tarbiyasini halollik, halollik, hurmat varahm-shafqat tamoyillariga asoslash orqali biz nafaqat individual xarakterning rivojlanishiga yordamberamiz, balki o'zaro tushunish va bag'rikenglik asosida qurilgan ahil va barkamol jamiyatni tarbiyalaymiz. Milliy qadriyatlar axloqiy qarorlar qabul qilish uchun asos yaratadi, yosh shaxslarni umumiy manfaatni himoya qiluvchi va ijtimoiy hamjihatlikni rag'batlantiradigan yo'llar bilan harakat qilishga undaydi. Mamlakat rahbari Shavkat Mirziyoyev yangi O'zbekistonni barpo etishda ma'naviy immunitetning qanchalar darajada zarur ekanligiga alohida e'tibor berib quyidagilarni yozadi: "Bugungi shiddatli, o'ta murakkab zamon shuni ko'rsatmoqdaki, bu borada faqat ta'lim-tarbiya tizimining o'zi mavjud ma'naviy tahdidlarga qarshi turolmaydi. Bu masalaga butun jamiyatning kuch va imkoniyatlarini safarbar etmas ekanmiz, kutilgan natijaga erisholmaymiz. Chunki bugungi kunda bolalarimizni ota-ona, bog'cha, maktab yoki institut emas, aksariyat hollarda qo'lidagi telefon "tarbiyalamoqda". Afsuski, ana shu kichkinagina telefon endi oddiy aloqa vositasi emas, ko'pincha yot mafkurani targ'ib etadigan katta qurolga, zo'ravonlik, yovuzlik "virusi"ni tarqatadigan manbaga aylanmoqda".¹ Yuqorida ta'kidlangan yot va yovuz g'oyalardan qutilmasak, insonparvarlik, ezgulik, bunyodkorlik, yuksak axloqiylik kabi g'oyalarni o'z amaliy faoliyatimiz asosi sifatida qabul qilmasak, shubhasiz, mamlakat va millat kelajagiga hiyonat qilgan bo'lamiz. Shuning uchun ham, bugungi tarbiya jarayonida ming yillar davomida shakllangan, sayqallangan milliy madaniyatimiz va milliy qadriyatlarimizga suyanmas ekanmiz, bu borada sezilarli yutuqqa erishishimiz qiyin.

XXI asr globallashuv asri bo'lib, u dunyo miqyosida iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va madaniy jarayonlarning o'zaro bog'liqligini kuchaytiradi. Bir tomondan, globallashuv taraqqiyot uchun yangi imkoniyatlar ochib, ilm-fan, texnika, madaniyat va axborot almashinuvini jadallashtirsa, ikkinchi tomondan, u milliy o'ziga xoslik, ma'naviy qadriyatlar va an'anaviy turmush tarzi uchun jiddiy tahdidlarni ham keltirib

¹ (Shavkat Mirziyoyev. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik – milliy g'oyamizning poydevoridir. -Toshkent, 2021. -9-bet).

chiqaradi. Ayniqsa, yoshlar orasida begona madaniyatning salbiy ta'siri, iste'molchilik psixologiyasi, axloqiy me'yorlarning buzilishi, o'zga g'oyalarga ergashish xavfi ortadi. Bu holat yoshlarda shaxsiy va milliy identifikatsiyaning yo'qolishiga, ularni o'z ildizlaridan uzilishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, globallashtirish sharoitida milliy qadriyatlarga tayanish, ularni yoshlar ongiga singdirish milliy xavfsizlik va barqarorlikning muhim shartiga aylanadi. Fikrimizcha, qadriyat-bu tarixiy taraqqiyot jarayonida kishilar tomonidan yaratilgan, moddiy va ma'naviy boyliklar bo'lib, u inson va insoniyat uchun ahamiyat kashf etib, ular manfaati va ehtiyojini qondirish: takomillashuvi, kelajak avlodning ijodiy o'sishini rag'batlantirish omilidir. "Millat uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan etnik jihat va xususiyatlar bilan bog'liq qadriyatlar milliy qadriyatlardir. Dunyoda o'ziga xos qadriyatlari bo'lmagan millat yo'q. Milliy qadriyat millatning tarixi, yashash tarzi, ma'naviyati hamda madaniyati bilan bilan uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi".²

Milliy qadriyatlar-millat uchun muhim va jiddiy ahamiyatga ega jihatlar, xususiyatlar, moddiy va ma'naviy boyliklardir.³ Milliy qadriyatlarga asoslanib tarbiya berish, mutaassiblik yoki boshqa millatlarga nisbatan murosasizlikni anglatmasligi kerak. Aksincha, bu milliy qadriyatlarni umuminsoniy qadriyatlar - tinchlik, bag'rikenglik, hurmat, inson huquqlari, ekologik ong bilan uyg'unlashtirishni taqozo etadi. Faqatgina shu yo'l bilan dunyoqarashi keng, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega, o'z milliy ildizlarini unutmagan holda jahon hamjamiyatiga integratsiyalasha oladigan komil insonlarni tarbiyalash mumkin. Yoshlarning qalbida vatanparvarlik bilan birga global muammolarga yechim izlashga intilish, boshqa xalqlar madaniyatiga hurmat bilan qarash hissini uyg'otish zamon talabidir.

Yoshlar tarbiyasida milliy qadriyatlar uyg'unligi bugungi murakkab va o'zgaruvchan dunyoda har bir millat va davlat uchun strategik ahamiyatga ega. Bu jarayon oila, ta'lim muassasalari, mahalla, ommaviy axborot vositalari va davlatning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab etadi. O'zining boy madaniy merosi va qadriyatlariga tayanib, ularni zamonaviy talablar bilan uyg'unlashtirgan holda voyaga yetgan yosh avlodgina Vatan taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladi, millatning kelajagini ta'minlaydi va dunyo hamjamiyatida o'zining munosib o'rnini egallaydi. Zero, milliy qadriyatlar - bu nafaqat o'tmish merosi, balki bugungi kunning ma'naviy poydevori va ertangi kunning yorqin kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - Toshkent: Ma'naviyat, 2008.

² Tinchlik va bag'rikenglik izohli lug'ati.-T.: 2005, B -103-104.

³ Mustaqillik: Izohli ilmiy-ommabop lug'at.-Toshkent: 2006. B -233.

2. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2016.
3. Imomnazarov M. Milliy ma'naviyatimizning asosiy qadriyatlari. - Toshkent: Ma'naviyat, 2001.
4. Quronov M. Barkamol avlod tarbiyasida oilaning o'rni. - Toshkent: Ma'naviyat, 2007.
5. Ochilova F. Oila va jamiyatda milliy qadriyatlar masalasi. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2011.
6. Mahalla - ma'naviyat va ma'rifat o'chog'i. (Maqolalar to'plami). - Toshkent: Ma'naviyat, 2015.
7. Jo'raev N. Globallashuv va milliy taraqqiyot. - Toshkent: Sharq, 2007.
8. Shayx Zayniddin Eshon. Milliy urf-odatlar va ma'naviy qadriyatlar. - Toshkent: Islom universiteti nashriyoti, 2018.
9. Saidbek Dilmurod O'G'Li Aliqulov, & A.O.Kamolova (2025). Talabalar salomatligini saqlashda pedagogik faoliyatning ahamiyati. Science and Education, 6 (2), 313-319.
10. Kamolova, A. (2024). KASBIY KASALIKLARNI OLDINI OLISHDA VA OLIY TA'LIM MUASSSASASI TALABALARINING SALOMATLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH. "PEDAGOGICAL ACMEOLOGY" xalqaro ilmiy-metodik jurnali , 16 (8).
11. Azimaxon, K. (2025). The Role of Pedagogical Techniques in Preventing Diseases That Arise Among Students During Professional Activities. Nvpubhouse Library for European International Journal of Pedagogics, 5(07), 57-59.
12. Azimaxon, K. (2025). Professional Health of Teachers as A Key Factor in The Development of Modern Education. European International Journal of Pedagogics, 5(01), 121-124.